

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA**

Codi: 35531
Nom: Literatura i modernitat a l'Amèrica Llatina
Cicle: Grau
Crèdits ECTS: 6
Curs acadèmic: 2025-26

TITULACIONS

Titulació	Centre	Curs	Període
1003 - Grau Estud. Hispànics, Lleng.Espan.i Literat.	Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació	3	Primer quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
1003 - Grau Estud. Hispànics, Lleng.Espan.i Literat.	Literatura hispanoamericana I	OBLIGATÒRIA

COORDINACIÓ

GIRONA FIBLA NURIA

PERIS BLANES JAUME

RESUM

La matèria *Literatura hispanoamericana moderna i contemporània* ofereix un panorama complet de la història de la literatura hispanoamericana, posant en relleu la relació d'aquesta amb la societat del continent; és a dir, destacant com els fenòmens literaris són respostes ideològic-culturals (correspondències i no simples reflexos), articulades activa i orgànicament en cada fase de la història social. Per a aconseguir aquest objectiu, la matèria es divideix en dues assignatures:

- *Lectures contemporànies hispanoamericanes*: es proposa l'acostament als corrents, temes, problemes i autors de la literatura hispanoamericana de les últimes dècades.
- *Literatura i modernitat a Amèrica Llatina*: es proposa el seguiment dels corrents narratius i poètics modernes i contemporànies amb l'objectiu de desenvolupar un panorama de la producció hispanoamericana contemporània (Modernisme, Avantguarda i tendències actuals).

Així doncs, l'assignatura es proposa abordar la literatura llatinoamericana de finals del segle XIX i del segle XX en el marc dels seus processos modernitzadors, tenint en compte que el concepte de

modernitat engloba diferents transformacions culturals, econòmiques, polítiques, socials en l'espai del continent llatinoamericà. Amb este objectiu, el programa de continguts presenta un recorregut transversal entorn de diferents nuclis temàtics i produccions culturals: l'experiència moderna com a índex de la subjectivitat de l'escriptor, el paper de la ciència i la tècnica, la professionalització literària, la visió urbana, la tensió entre tradició i ruptura, etc.

En analitzar la relació entre literatura i societat, esta assignatura aspira a desenvolupar una mirada crítica davant les representacions literàries i molt especialment en el relacionat amb les representacions de gènere, raça i classe social. En eixe sentit, l'assignatura té en compte especialment els Objectius de Desenvolupament Sostenible número 5 i 10. En concret, el desenvolupament de ferramentes d'anàlisi crítica de les representacions de gènere té com a objectiu contribuir a acabar amb les formes de discriminació contra les dones i xiquetes. Al mateix temps, el desenvolupament de ferramentes d'anàlisi de les representacions de raça i classe social tracten de contribuir a la reducció de les desigualtats tant econòmiques com basades en criteris ètnics o del color de la pell.

CONEIXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

Cap.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENENTATGE

-

Conèixer i aplicar els corrents i metodologies de la teoria i crítica literàries.

Conèixer l'evolució històrica de la literatura i el teatre en espanyol.

Conèixer la literatura i el teatre en llengua espanyola.

Coneixer les tècniques i mètodes d'anàlisi en textos literaris i no literaris i la seua aplicació en l'àmbit de l'espanyol.

Identificar problemes i temes d'investigació i avaluar la seua rellevància en l'àmbit de la llengua, la literatura i el teatre en espanyol.

Que els estudiants hagen demostrat posseir i comprendre coneixements en una àrea d'estudi que parteix

de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé descansa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda del seu camp d'estudi.

Que els estudiants hagen desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per a emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.

Que els estudiants puguen transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Que els estudiants sàpien aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i posseïsquen les competències que solen demostrar-se per mitjà de l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seua àrea d'estudi.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Introducció.

Modernitat i modernització a Amèrica Llatina.

2. La modernització literària.

Imatges d'artista en la fi de segle. La renovació de les tècniques compositives i poètiques.

3. Modernitat, ciència y literatura.

Usos literaris d'hipòtesis científiques. La ciutat com a experiència moderna.

4. Tradició, ruptura i avantguarda a Amèrica Llatina.

Les avantguardes: posada en crisi de l'obra i la institució artístiques. La doble avantguarda a Amèrica Llatina. Ruptures i continuïtats de l'escriptura avantguardista.

5. Modernitat, societat disciplinària i zones d'ombra.

Emergència de la societat disciplinària moderna i tecnologies de la normalització social. Imatges i relats de la bogeria com a exploració de les zones d'ombra de la modernitat.

6. La literatura davant una realitat inestable.

L'emergència de realismes problemàtics: realisme crític, realisme fantàstic, realisme *transculturado, ciència-ficció.

Aquestos continguts es plasmen en els següents resultats d'aprenentatge:

- Ser capaç de discriminar els diferents corrents en la pràctica literària hispanoamericana moderna i contemporània.
- Ser capaç d'identificar les característiques d'una obra literària, la seua adscripció als diferents corrents estètics i ideològiques i les seues transformacions.
- Ser capaç d'aplicar la metodologia i terminologia de la teoria i crítica literària en l'anàlisi dels discursos literaris a Amèrica Llatina.
- Tindre capacitat d'utilitzar el coneixement adquirit per a identificar temes d'investigació i valorar la seua rellevància.
- Tindre capacitat de manejar informació bibliogràfica pertinent, especialitzada i actualitzada.
- Tindre capacitat de demostrar solidesa en l'argumentació d'anàlisis crítiques d'obres literàries.
- Tindre capacitat de definir estratègies d'assessorament sobre literatura espanyola i hispanoamericana, els seus autors i obres en el disseny de continguts.
- Ser capaç d'organitzar de manera autònoma un projecte filològic propi d'investigació.
- Ser capaç d'usar adequadament la terminologia clau de l'anàlisi literària i lingüística, basat en el desenvolupament contemporani de la crítica, la teoria literària i la tradició filològica.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria-Pràctiques	60,00
Total hores	60,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	5,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	0,00
Estudi i treball autònom	85,00
Preparació de classes	0,00
Preparació d'activitats d'avaluació	0,00
Resolució de casos pràctics	0,00
Total hores	90,00

METODOLOGIA DOCENT

La metodologia docent d'esta matèria s'organitza a partir d'activitats formatives que comprenen:

a) Activitats formatives presencials:

Classes teòriques: sobre els continguts específics del temari, l'exposició dels aspectes i problemes més rellevants sobre aquest tema, l'estat de la qüestió i l'acostament crític que correspon a cadascun d'ells. En elles s'estimularà la problematització i discussió dels conceptes proposats per a promoure en la mesura del possible la participació i la implicació del grup. Per a l'adequat seguiment d'estes classes, es recomana l'estudi de la bibliografia complementària.

Classes pràctiques: anàlisi i comentari de textos literaris i crítics, problematització dels conceptes proposats, orientació pràctica de les lectures obligatòries, discussió amb el grup, etc. L'anàlisi d'este material i l'actualització dels conceptes presentats en les sessions teòriques es prendran com a marc per al debat en estes sessions pràctiques, amb la finalitat d'estimular la reflexió i l'aprenentatge actiu de l'alumnat. El professorat podrà recomanar lectures prèvies o complementàries que susciten el debat.

Tutories individuals o col·lectives: orientades a l'aprenentatge de la cerca d'informació bibliogràfica per a l'estudi, a resoldre dubtes i problemes metodològics, a la correcta preparació de l'examen, a l'elaboració de treballs i projectes d'investigació, etc.

b) Activitats formatives no presencials:

Estudi i treball autònom dels estudiants en relació amb els conceptes i pràctiques realitzades en classe, per a la preparació de les activitats i per a la preparació de l'examen final.

Lectura de textos narratius, poètics i crítics facilitats pel professorat a principi de curs, i que serviran com a material d'anàlisi en les classes i com a material d'estudi detallat per a l'examen.

Assistència a esdeveniments i activitats externes: el professorat proposarà activitats i esdeveniments complementaris que, de manera esporàdica, puguen complementar el desenvolupament de les classes.

AVALUACIÓ

- La qualificació de l'assignatura s'obtindrà a partir de la realització d'un examen final, amb una valoració d'un 70%, i una sèrie d'activitats realitzades durant el curs, que tindran una valoració del 30%. Serà un requisit indispensable haver obtingut un mínim de 5 punts en l'examen per a aprovar l'assignatura.
- L'examen consistirà en el desenvolupament d'un tema o una sèrie de preguntes, en relació amb les diferents temàtiques del curs, les lectures obligatòries i la bibliografia complementària.
- Els professors valoraran, a més dels continguts aportats, l'elaboració en l'exposició temàtica, la densitat conceptual, l'aportació personal de cites significatives de les obres literàries, la capacitat de relació amb altres temes relacionats amb els continguts i la integració del material bibliogràfic (inclòs el facilitat a través de l'Aula Virtual). Les faltes d'ortografia i la mala redacció seran motius de suspens.
- Igualment serà motiu de penalització (fins i tot suspès) l'ús de fonts sense cita de procedència i la transcripció indiscriminada de qualsevol informació l'origen de la qual no es detalle adequadament.
- **Les activitats avaluables** seran explicades i detallades al principi del curs pel professorat.
- Els alumnes tindran l'oportunitat de presentar un **treball complementari** per a pujar fins a un punt de la nota final. La nota d'este treball no es tindrà en compte si l'examen no està aprovat. Este treball donarà prioritat per a accedir a Matrícula d'Honor en cas d'empat de qualificacions.

En la segona convocatòria es podrà recuperar la part de l'examen, però no la qualificació referida a les activitats pràctiques, que hauran de realitzar-se durant el curs.

L'honestedat intel·lectual és vital en les comunitats acadèmiques, i per a la justa avaluació del treball de l'estudiantat. Tots els treballs presentats en este curs han de ser d'autoria original. No s'admetran treballs en els quals es faça ús de col·laboració fraudulenta o la composició amb l'ajuda d'intel·ligència artificial (ChatGPT o altres).

BIBLIOGRAFIA

Bàsiques

Barrera, Trinidad (coord.): *Historia de la Literatura Hispanoamericana*. Siglo XX. Tomo III, Madrid, 2008, Càtedra.

Benjamin, Walter: *Poesía y capitalismo. Iluminaciones I*, Madrid, Taurus, 1980.

Berman, Marshall: *Todo lo sólido se desvanece en el aire*. México, FCE, 1990

Gutiérrez Girardot, Rafael, *Modernismo*, Barcelona, Montesinos, 1993.

López Alfonso, Francisco José, *César Vallejo, las trazas del narrador*, Valencia, Universitat de valència, 1995.

Oviedo, José Miguel, *Historia de la Literatura Hispanoamericana*, Vol. 3 y 4. Madrid, Alianza, 1995.

Pizarro, Ana (coord.), *América Latina: palabra, literatura e cultura. Vanguarda e Modernidade*, Vol. III, Campinas, UNICAMP, 1994.

Rama, Ángel: *Transculturación narrativa en América Latina*, Siglo XXI, México, 1981.

Ramos, Julio: *Desencuentros de la Modernidad en América Latina. (Literatura y política)*, F.C.E., México, 1989.

Romero, José Luis: *Latinoamérica: las ciudades y las ideas*, Siglo XXI, México, 1976.

Sarlo, Beatriz: *Una modernidad periférica: Buenos Aires. (1920-1930)*. Buenos Aires, Nueva Visión, 1988.

Complementàries

Masiello, Francine: *Lenguaje e ideología. Las escuelas argentinas de vanguardia*, Buenos aires, Hachette, 1992.

Mattalia, Sonia (comp.): *Modernismo y Modernidad en Hispanoamérica. Antología del Pensamiento latinoamericano*, vol.II, Instituto Juan Gil-Albert, Alicante, 1996.

Mattalia, Sonia (coord): *Borges, entre la tradición y la Vanguardia*, Generalitat Valencia, 1991.

Mattalia, Sonia: *Miradas al Fin de Siglo: Lecturas modernistas*, GEI-Tirant lo Blanch, Valencia, 1997.

Mattalia, Sonia: *Tupí or not tupí (Ensayos sobre la vanguardia narrativa latinoamericana)*, Mérida, Venezuela, ed. El Otro, el Mismo, 2003.

Osorio, Nelson: *Manifiestos, proclamas y polémicas de la vanguardia literaria hispanoamericana*, Caracas, Ayacucho, 1988.

Salvador Jofre, Álvaro, *Rubén Darío y la moral estética*, Granada, Universidad de Granada, 1986.

Schwartz, Jorge: *Las vanguardias literarias en Latinoamérica*, Cátedra, Madrid, 1992.

Yurkievich, Saúl, *Fundadores de la nueva poesía latinoamericana*, Barcelona, Ariel, 1984.